

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพยาบาลผู้ป่วยตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท” ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ๓ ประการคือ ๑. ศึกษาแนวคิดและกระบวนการพยาบาลผู้ป่วยตามหลักการพยาบาลศาสตร์ในปัจจุบัน ๒. ศึกษาแนวคิดและวิธีการพยาบาลผู้ป่วยตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท และ ๓. เสนอแนวทางประยุกต์ใช้การพยาบาลผู้ป่วยตามแนวพระพุทธศาสนาในสังคมไทย เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์สรุปตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อให้ทราบวิธีการพยาบาลผู้ป่วยในสมัยพุทธกาล แล้วนำมาเปรียบเทียบกับวิธีการพยาบาลผู้ป่วยในปัจจุบัน และหาข้อดีข้อเด่น มาประยุกต์ใช้ในกลุ่มคนผู้ทำหน้าที่ในการให้การพยาบาลผู้ป่วย เพื่อให้มีผลสัมฤทธิ์ดียิ่งขึ้น

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๑) นิยามความหมายของการพยาบาลในหลักการพยาบาลศาสตร์ คือการให้ความช่วยเหลือและการให้บริการแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน ในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การดูแลรักษา ตลอดจนการฟื้นฟูสุขภาพ โดยประยุกต์วิชาการทางหลักวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะทางการพยาบาล ซึ่งเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับมนุษย์ (humanistic science) มีความเป็นศาสตร์และศิลปะอยู่ในตัว มาประเมินภาวะสุขภาพในการช่วยเหลือบุคคล ซึ่งไม่คำนึงถึงเพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา ฐานะ และลัทธิการเมือง เพื่อให้สุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดีตามอัตภาพ ทั้งยังต้องเป็นผู้มีจิตสำนึกอยู่เสมอว่าหน้าที่ให้ความเอื้อเฟื้อ ให้ความเข้าใจ เห็นใจ เป็นผู้ที่ต้องฟังคำบอกเล่า ให้ความสำคัญทำความเข้าใจ เอาใจใส่ศึกษาปัญหาด้วยความเห็นอกเห็นใจ แก่ผู้ป่วย ซึ่งพยาบาลเป็นผู้ที่ต้องเกี่ยวข้องกับสัจธรรมชีวิตตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ และจนสุดท้ายของชีวิต คือความตาย และการดูแลผู้ป่วย และครอบครัวให้มีสุขภาพดีนั้นจะต้องอาศัยทีมสุขภาพซึ่งประกอบด้วย แพทย์ พยาบาล โภชนากร เภสัชกร นักกายภาพบำบัด นักสังคมสงเคราะห์และเจ้าหน้าที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้านสุขภาพ ซึ่งมีความสำคัญในการทำงานให้เป็นไปโดยราบรื่น สรุปแล้วทุกคนในทีมสุขภาพมีความสำคัญเท่าๆกัน โดยตระหนักและสำนึกในหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อผู้มารับบริการ ไม่ว่าจะต่อประชาชน ต่อสังคมและประเทศชาติ ต่อวิชาชีพ ต่อผู้ร่วมงานและผู้ประกอบวิชาชีพอื่น ต่อตนเองและที่เกี่ยวกับกฎหมาย ด้วยความเคารพในสิทธิพื้นฐาน ซึ่งเป็นการพยาบาลของพยาบาล ที่เป็นผู้มีคุณธรรมสูงโดยใช้ กระบวนการพยาบาลเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปฏิบัติการพยาบาล และพยาบาลจำเป็นต้องมีทักษะทางสติปัญญา กระบวนการตัดสินใจ

ความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับบริการ ผู้ปฏิบัติ และวิชาชีพเป็นสำคัญ

๒) การพยาบาลผู้ป่วยตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท ตามความหมายมาจากคำว่า “คิลานุปฐาก” ซึ่งแปลว่า การปรนนิบัติคนไข้หรือคนป่วย หรือการพยาบาลผู้ป่วยเช่นกัน และเมื่อศึกษาการพยาบาลผู้ป่วยในพระไตรปิฎก โดยละเอียดแล้วผู้วิจัยยังพบว่าสามารถจัดแยกออกได้ ๓ ประเภทได้ดังนี้ ๑. การพยาบาลผู้ป่วยด้วยการปรนนิบัติทางกาย เป็นการพยาบาล ที่พระพุทธองค์ทรงให้การพยาบาลโดยพระองค์เอง โดยทรงเสด็จไปเยี่ยมผู้ป่วย และให้การพยาบาลโดยไม่แสดงอาการรังเกียจแม้แต่น้อย และยังตรัสถึงคุณสมบัติของผู้พยาบาลที่ดี ๕ ประการคือ ๑. สามารถจัดยา ๒. รู้จักของแสลงและไม่แสลง คือ นำของแสลงออกไป นำของไม่แสลงเข้ามาให้ ๓. ไม่พยาบาลคนไข้ เพราะเห็นแก่อำภิสสินจ้าง แต่พยาบาลด้วยจิตเมตตา ๔. ไม่รังเกียจที่จะนำอุจจาระ ปัสสาวะ น้ำลาย หรือของที่คนไข้ อาเจียนออกมาไปทิ้ง ๕. สามารถพูดให้คนไข้เห็นชัด ชวนให้อยากรับไปปฏิบัติ เราใจให้อาหาญแก่ล้ากล้า ปลอดภัยใจให้สดชื่น ร่าเริงด้วยธรรมกถา พระองค์ทรงลงมือปฏิบัติด้วยพระหัตถ์ โดยไม่รีรอหรือทรงถือพระองค์ หรือรังเกียจ ทรงเป่าปาลอบ ปลุกจิตใจด้วยการทรงถามทุกขเวทนาอาพาธ ด้วยพระพักตร์ที่ยิ้มแย้ม แสดงอาการยินดีเต็มพระทัยที่จะให้ความช่วยเหลือ ๒. การพยาบาลผู้ป่วยด้วยการสนทนาธรรม เป็นการพยาบาลทางจิตใจด้วย อมตะธรรม ทรงสนทนาธรรม โดยเฉพาะในเรื่องของการเจ็บป่วย โดยใช้แนวทางระงับ ซึ่งทำได้โดยใช้ความเพียร ใช้สติหรือใช้ปัญญาพิจารณาให้เห็นความเป็นจริงของกายนี้ แม้ไม่อาจลดทุกขเวทนาลงได้หมด แต่ก็จะไม่ทำให้กระสับกระส่ายจนมีทุกขเวทนา ทางใจเพิ่มขึ้นมาอีก และ ๓. การพยาบาลผู้ป่วยด้วยการแสดงธรรม เป็นการพยาบาลทางจิตใจด้วยการแสดงธรรม ทำให้รู้ โพชฌงค์ ๗ ประการ, รู้สัญญา ๑๐ ประการ, รู้อรียสัจ ๔ และ รู้พรหมวิหาร ๔ เป็นต้น โดยเริ่มจากปฏิบัติตนให้เป็นคนมีสติ มีธัมมวิจยะเลือกเฟ้น และแสวงหาธรรมที่เหมาะสม และถูกต้องแก่ตนเองที่สามารถปฏิบัติได้ ด้วยความเพียร มานะพยายามบากบั่นอย่างยิ่ง แล้ว พบว่าผลที่ได้กลับมาคือ ความปิติสุข ความผ่อนคลายความปล่อยวาง ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ และเมื่อปล่อยวางแล้วก็เข้าไปถึงสมาธิ และความตั้งมั่นแห่งจิต จนเป็นหนึ่งเดียว สามารถมีอิสรเสรีภาพในสิ่งที่ร้อยรัดผูกพันใดๆ จึงเป็นผลทำให้หายจากการเจ็บป่วย และไม่กลับมาเป็นอีก

๓) การนำเสนอแนวทางการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้การพยาบาลผู้ป่วยในสังคมไทย เนื่องจากการพยาบาลผู้ป่วยในสังคมไทยในปัจจุบัน มีการนำหลักการพยาบาลสมัยใหม่โดยนำมาจากสังคมตะวันตก ส่วนใหญ่เป็นการพยาบาลที่เน้นให้การพยาบาลทางด้านร่างกาย มากกว่าการให้การพยาบาลทางจิตใจ จากอดีตที่ผ่านมาการดูแลสุขภาพในสังคมไทยเป็นแบบดั้งเดิม ซึ่งพระพุทธศาสนา มีบทบาทสูงมากในทุกช่วงของชีวิต ส่วนการพยาบาลผู้ป่วยในสมัยปัจจุบันจากที่เป็นการพยาบาลที่เน้นทางด้านร่างกายมากกว่าจิตใจนั้น จึงอาจพบมีปัญหาด้าน การให้การพยาบาลผู้ป่วยอยู่บ้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านพฤติกรรมทางจริยธรรมที่ไม่เหมาะสม เช่นพยาบาลพูดจาไม่ไพเราะ กิริยาไม่สุภาพ ขาดความเมตตาและความเอื้ออาทร ขาดความยืดหยุ่นต่อภาวะเบี่ยง พยาบาลมุ่งทำงานให้เสร็จ โดยไม่คำนึงถึงจิตใจของผู้ใช้บริการ ขาดความเคารพในความเป็นมนุษย์ของบุคคล

และขาดความเสมอภาคตามสิทธิมนุษยชนหรือให้อภิสิทธิ์เฉพาะบุคคลบางกลุ่ม สมควรที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่พยาบาลผู้ป่วย หรือแม้แต่ผู้ประกอบการวิชาชีพพยาบาลในปัจจุบัน ควรน้อมนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพยาบาลผู้ป่วย จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และความรัก ในวิชาชีพของตนยิ่งขึ้น หลักธรรมอย่างน้อย ๕ หมวดคือ ๑) พรหมวิหาร ๔ ๒) อคติ ๓) สังคหวัตถุ ๔ ๔) อิทธิบาท ๔ และ ๕) ขรรวาสธรรม ๔ สามารถนำมาปรับใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ในการพยาบาลผู้ป่วย จะทำให้เกิดประโยชน์แก่สังคมเป็นอันมาก และแก่พยาบาลผู้ทำหน้าที่พยาบาลผู้ป่วยอย่างยิ่ง ก่อให้เกิดความรักในอาชีพ และทำงานอย่างมีความสุข

๕.๒. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพยาบาลผู้ป่วยตามแนวพระพุทธศาสนา ได้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งผู้วิจัยมีสาระข้อเสนอแนะไว้ ๒ ส่วนคือ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำหรับงานวิจัยในเรื่องของการพยาบาลผู้ป่วยตามแนวพระพุทธศาสนา นี้หากได้มีการนำข้อมูลไปบรรจุไว้ในนโยบายของหน่วยงาน กระทรวง ทบวง กรมที่เกี่ยวข้องกับสายงาน จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม โดยเฉพาะผู้ป่วยและผู้ทำหน้าที่พยาบาลผู้ป่วยรวมถึงองค์กรนั้นๆต่อไป

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการทำวิจัยในด้านอื่นที่มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับการพยาบาลผู้ป่วยตามแนวพระพุทธศาสนา ดังนี้

๑. ควรศึกษาแนวทางการพยาบาลผู้ป่วยของพุทธศาสนานิกายมหายาน
๒. ควรศึกษาเปรียบเทียบการดูแลผู้ป่วยตามแนวพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับนิกายมหายานในประเทศไทยกับในต่างประเทศเช่นศรีลังกา อินเดีย พม่า อาจเห็นแนวการปรับกระบวนการทัศนมาสู่การปฏิบัติ ให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น
๓. ศึกษาถึงแนวทางในการนำธรรมโอสธ ไปใช้ร่วมกับการดูแลรักษาพยาบาลผู้ป่วยจิต
๔. ศึกษาเปรียบเทียบ วิธีการรักษาพยาบาลผู้ป่วยของหมอชีวกโกมารภัจจ์กับวิธีการรักษาพยาบาลผู้ป่วยของการแพทย์แผนไทยปัจจุบัน
๕. ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพยาบาลหรือญาติที่ทำหน้าที่ดูแลผู้ป่วยด้วยหลักพุทธธรรม